

PODPORA AKTÍVNEHO A ZDRAVÉHO STARNUTIA Z PERSPEKTÍVY UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA: VÝZVY PRE SOCIÁLNU PRÁCU

*PROMOTING ACTIVE AND HEALTHY AGEING FROM A SUSTAINABLE
DEVELOPMENT PERSPECTIVE: CHALLENGES FOR SOCIAL WORK*

Kvetoslava REPKOVÁ

ABSTRAKT

Autorka sa venuje kľúčovým dokumentom, ktoré boli v medzinárodnom i národnom priestore prijaté za ostatné dve dekády k problematike podpory aktívneho a zdravého starnutia interpretovanej z perspektívy napĺňania cieľov udržateľného rozvoja. Zámerom autorky je zvýšiť povedomie zainteresovanej verejnosti o uvedených dokumentoch, nakoľko determinujú angažovanosť sociálnej práce a socioterapie v tejto intervenčnej oblasti.

Kľúčové slová: Aktívne starnutie. Zdravé starnutie. Udržateľný rozvoj. Dokumenty. Socioterapia.

ABSTRACT

The author deals with key documents that have been adopted in the international and national space over the last two decades on the issue of promoting active and healthy ageing interpreted from the perspective of meeting the goals of sustainable development. The author's intention is to increase the awareness of the interested public about the mentioned documents, as they determine the involvement of social work and sociotherapy in this interventional area.

Key words: Active ageing. Healthy ageing. Sustainable development. Documents. Sociotherapy.

ÚVOD

Dlhodobu sa hlásime k záväzku sociálnych vedcov a vedkýň korektne interpretovať a zodpovedne aplikovať princíp ukotvenosti výskumu a praxe v sociálno-politických dokumentoch prijímaných na rozličných úrovniach - medzinárodnej, národnej, regionálnej, miestnej či organizačnej (Repková 2016). Osobitne túto tézu rozvíjame a ponúkame do diskurzu v rámci odborovej príslušnosti k sociálnej práci, a tým aj k socioterapii ako druhu sociálnej intervencie. Zastávame názor, že ak má socioterapia predstavovať jeden z kľúčových pilierov zameraných na sociálnu zmenu (Balogová et al. 2015), nie je to možné bez aktívnej reflexie na ideové a hodnotové nastavenie spoločnosti spredmetnené v kľúčových sociálno-politických dokumentoch a iniciatívach. Tieto určujú, ktoré potreby a záujmy

ľudí sa považujú za osobitne dôležité, naliehavé a prioritné pre verejnú podporu, čo následne determinuje smerovanie a obsah pomáhajúcej praxe a robí z nej sociálne „regulovanú prax“ (Repková 2016, s. 9). Payne (2014) hovorí o sociálno-politicko-ideologicky konštruovanej sociálnej práci, čo systémovo určuje podmienky praktického výkonu a formovania vzťahu klienta a sociálneho/socioterapeutického pracovníka.

V článku sa zameriavame na systémovú determinovanosť sociálnej práce a jej intervencií víziou a stratégiou **udržateľných rozvojových cieľov** (*sustainable development goals*) osobitne premietnutých do súčasných politík **podpory aktívneho a zdravého starnutia**. Prečo zameranosť práve na túto oblasť? Pretože by nemali uniknúť našej odbornej pozornosti najnovšie iniciatívy re-

prezentatívnych medzinárodných inštitúcií (osobitne *Organizácie spojených národov* a *Svetovej zdravotníckej organizácie*) v oblasti aktívneho a zdravého starnutia, medzigeneračnej solidarity či prevencie diskriminácie na princípe veku (ageizmu), ktoré sú interpretované ako stratégie zabezpečovania udržateľného rozvoja spoločností. Zároveň je dôležité poznať národné odpovede Slovenska na predmetné iniciatívy, ktoré v čase prípravy tohto článku vrcholili schvaľovaním „*Národného programu aktívneho starnutia na roky 2021-2030*“.

Z titulu osobnej účasti na priebehu prípravy tohto dokumentu je našim *cieľom* podporiť povedomie odbornej i ostatnej zainteresovanej verejnosti o kľúčových medzinárodných i národných dokumentoch, ktoré túto prípravu rámcovali alebo sú s dokumentom časovo a vecne súvzťažné. Vyjadrujeme presvedčenie, že poznanie týchto dokumentov otvára sociálnym pracovníkom a pracovníckam rôznorodé možnosti odborného angažovania, vrátane výkonu socioterapeutických intervencií, a to bez zásadnejších obmedzení pre voľbu vedeckého smeru a praktickej školy (Balogová 2015) či povahu sociálnej intervencie (situácie alebo procedurálne ladená) alebo úroveň, na ktorej sa realizuje (mikro-, mezo-, makroúroveň) (Musil 2013).

1 Kľúčové pojmy

Pojem **udržateľný rozvoj** (*sustainable development*) uviedla *Organizácia spojených národov* (ďalej len „OSN“) do najširšieho medzinárodného priestoru v roku 1987 v „Správe svetovej komisie pre životné prostredie a rozvoj: Naša spoločná budúcnosť (Brundtland Report)“. V správe bol udržateľný rozvoj vymedzený popisným spôsobom, ako schopnosť ľudstva: „... urobiť rozvoj trvalo udržateľným, tak, aby sa zabezpečilo, že potreby súčasných generácií budú uspokojené bez toho, aby bola ohrozená schopnosť uspokojovať potreby budúcich generácií...“. Zároveň sa v správe zdôrazňovalo, že: „... trvalo udržateľný rozvoj nie je fixným stavom harmónie, ale skôr procesom zmeny, v rámci ktorej je využívanie zdrojov, smerovanie investícií, orientácia technologického rozvoja a realizovanie inštitucionálnych zmien v súlade s budúcimi aj súčasnými potrebami“ (OSN 1987a, s. 15).

Dôraz na využívanie zdrojov, investícií technologického rozvoja a inštitucionálnych zmien na zabezpečovanie rovnováhy medzi potrebami súčasnosti a budúcnosti tvorí jadro definície udržateľného rozvoja, ktorú využíva OSN aj v súčasnosti. Orientáciou na procesnú stránku sa zároveň poukazuje na rozdiel medzi udržateľným rozvojom a **udržateľnosťou** (*sustainability*) ako dlhodobým cieľom dosiahnuteľným práve vďaka udržateľnému rozvoju (UNESCO, [cit. 2021-07-30]).

OSN zdôrazňuje *štyri dimenzie* udržateľného rozvoja: spoločenskú, environmentálnu, kultúrnu a ekonomickú. Aj keď by sa zdalo, že pre sociálnu prácu a jej intervenčné portfólio je dôležitá najmä sociálna dimenzia (napr. eliminácia chudoby a sociálneho vylúčenia, zabezpečenie dostupnosti kvalitných služieb, podpora zamestnanosti a zamestnateľnosti, kvalitné podmienky práce), v skutočnosti sa všetky štyri dimenzie udržateľného rozvoja vzájomne prelínajú a podmieňujú vo svojich predpokladoch i účinkoch. Udržateľný rozvoj sa tak stáva paradigmou uvažovania o budúcnosti na základe ich rovnováhy smerom k zlepšeniu kvality života pre všetkých.

S pojmom **aktívne starnutie** (*active ageing*) sa systematicky stretávame od začiatku minulej dekády z iniciatívy *Svetovej zdravotníckej organizácie* (ďalej len „SZO“), ktorá k trendom demografického vývoja spoločností spojeným s globálnym starnutím pristúpila ako k triumfu, a zároveň k výzve podporovať ľudí smerom k ich aktívnemu starnutiu. V rámci svojho „Politického rámca pre aktívne starnutie“ z roku 2002 vymedzila aktívne starnutie „... ako proces optimalizácie príležitostí pre zdravie, participáciu a bezpečnosť s cieľom podporiť kvalitu života ľudí v priebehu ich starnutia“ (SZOa, [cit. 2021-07-30]).

Široko vymedzený koncept aktívneho starnutia intenzívne ovplyvnil na začiatku tejto dekády európsky projekt **Index aktívneho starnutia** (*Active ageing index*), v rámci ktorého sa k aktívnemu starnutiu pristupuje v jednote štyroch základných domén: a) domény predpokladov a kapacít cez vytváranie priaznivého prostredia pre aktívne starnutie; b) domény príspevku starších ľudí k rozvoju udržateľných spoločností cestou ich aktívnej pozície na trhu

práce v rámci plateného zamestnania; c) domény sociálnych aktivít a participácie starších ľudí v spoločensky prospešných aktivitách; d) domény nezávislého, dôstojného a autonómneho života starších ľudí. Na jednotlivé domény by sa mali rovnovážne orientovať verejné politiky tak, aby sa ich progres a dopad na životy starších ľudí dal v jednotlivých oblastiach a obdobiach merať (Zaidi 2019).

Do rámca široko poňatej stratégie aktívneho starnutia boli od počiatku implementované aj prvky iných konceptov starnutia, napr. zdravého starnutia, produktívneho starnutia či úspešného starnutia (Vanhuysse 2012). SZO dokonca od roku 2015 nahradila svoj politický rámec pre aktívne starnutie rámcom zdravého starnutia. **Zdravé starnutie** (*healthy ageing*) vymedzila ako: „... proces rozvoja a udržiavania funkčnej schopnosti človeka, ktorá umožňuje blahobyt vo vyššom veku (SZOb, [cit. 2021-07-30]). Centrálnym bodom konceptu sa tak stáva *funkčná schopnosť*, v zmysle mať kapacity, ktoré umožnia všetkým ľuďom byť tým, a robiť to, čo je pre nich hodnotné. Ide o schopnosť človeka uspokojovať svoje základné potreby; učiť sa, rozvíjať sa a robiť rozhodnutia; byť mobilným; budovať a udržiavať sociálne vzťahy a prispievať spoločnosti.

Aktívne, resp. zdravé starnutie je potom z perspektívy **udržateľného rozvoja** možné pracovne vymedziť ako *proces optimalizácie podmienok pre rozvoj a blahobyt staršieho jednotlivca, jeho rodiny a komunity, v ktorej žije, a to zdrojmi a cestami, ktoré neohrozia možnosti takejto optimalizácie pre budúce generácie.*

2 Kľúčové medzinárodné a domáce dokumenty: vecná a časová prepojenosť

V súlade s cieľom článku v tejto časti zosumarizujeme najdôležitejšie medzinárodné a domáce dokumenty k problematike udržateľného rozvoja a aktívneho/zdravého starnutia tak, ako sa vyvíjali za ostatných cca 20 rokov. Účelom prehľadu je poukázať na vecnú prepojenosť stratégií podpory udržateľného rozvoja s politickými rámcami podpory aktívneho a zdravého starnutia, zároveň na prepojenie „národných odpovedí“ s výzvami a záväzkami formulovanými na medzinárodnej úrovni. Z kapacitných dôvodov neuvádzame dokumenty a iniciatívy na regionálnej, miestnej či organizačnej úrovni.

Tabuľka1: Vybrané medzinárodné a domáce dokumenty k udržateľnému rozvoju a aktívnemu/ zdravému starnutiu (v časovej línii)

Medzinárodná úroveň	Národná úroveň
2002 - Politický rámec pre aktívne starnutie (SZO, 2002)	1999 – Národný program ochrany starších
2002 – Medzinárodný Madridský akčný plán pre otázky starnutia (MMAPS; OSN)	
2002 – Regionálna implementačná stratégia (RIS) pre MMAPS (UNECE)) a jej vyhodnocovanie v 5-ročných intervaloch (zatiaľ 2007, 2012, 2017)	
2012 – Európsky rok aktívneho starnutia a solidarity medzi generáciami (EK)	2012 – vznik Výboru pre seniorov Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť
	2013 – schválenie Národného programu aktívneho starnutia na roky 2014-2020 a jeho každoročné vyhodnocovanie
	2014 – transformácia výboru pre seniorov na Radu vlády SR pre práva seniorov a pre prispôbovanie verejných politík procesu starnutia populácie
2015 – schválenie Agendy 2030 (17 cieľov udržateľného rozvoja; OSN)	2017 – zriadenie Rady vlády SR pre Agendu 2030 pre udržateľný rozvoj
	2018 – Návrh národných priorít Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj
	Programové vyhlásenia vlády SR (2016-2020; 2020-2024)
	2020 – prijatie Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja SR – Slovensko 2030
2020 – Dekáda pre zdravé starnutie 2021-2030 (OSN)	2021 – Plán obnovy. Cestovná mapa k lepšiemu Slovensku (komponent 13)
2021 – Zelená kniha o starnutí. Podpora medzigeneračnej solidarity a zodpovednosti (Rada	
	2021 – Národný program aktívneho starnutia na roky 2021-2030

EÚ)	
2021 – Usmernenia pre umiestnenie otázok starnutia do hlavného prúdu (UNECE)	
2021 – Globálna správa o ageizme (SZO)	
2022 – 4. ministerská konferencia k MMAPS/ RIS (UNECE)	2021 - príprava národnej správy ku konferencii

Zdroj: vlastné spracovanie autorky

Z prehľadovej tabuľky je zrejmé, že problematika cieľov udržateľného rozvoja a ich napĺňania (aj) cez politiky zamerané na podporu aktívneho či zdravého starnutia sa za ostatné dve dekády vzájomne časovo aj vecne komplementovali; zároveň, že v podmienkach Slovenska vždy existovala nejaká forma „národnej odpovede“ na výzvy z medzinárodného prostredia zamerané na túto oblasť.

3 Kľúčové piliere dokumentov vo vzťahu k téme

V tejto časti článku zmienime niektoré *odborné tézy/aspekty*, ktoré prepájajú dokumenty vo vecných obsahoch (čomu sa venujú), čase (od minulých k súčasným) a priestore (od medzinárodných k národným) a tvoria tak kľúčové piliere dlhodobej hodnotovej architektúry prístupu k otázkam aktívneho/zdravého starnutia v perspektíve cieľov udržateľného rozvoja.

- *Kontinuita úsilia*

Ide o úsilie systematicky vyvíjané počas dlhšieho obdobia (od 90. rokov minulého storočia) ako sociálno-politická odpoveď zodpovedných aktérov na trendy globálneho demografického vývoja a masívneho starnutia svetových populácií.

- *Budovanie spoločností pre všetkých, medzigeneračná solidarita*

Z politik podpory aktívneho a zdravého starnutia nemajú prosperovať len staršie osoby. Koherentný a holistický prístup k starnutiu znamená prijímanie politik a opatrení, ktoré sú rodovo citlivé, založené na ľudských právach a dôkazoch a smerované na potreby všetkých generácií tak, aby umožňovali plynulý prechod jednotlivcov medzi rozličnými fázami ich života a udržateľnosť podmienok pre ďalšie generácie.

- *Zaradenie otázok starnutia do hlavného prúdu (mainstreaming ageing)*

V rámci MMAPS a RIS patril tento záväzok k prioritným už od roku 2002; po 20 rokoch, pri uvádzaní prvej „OSN Globálnej správy o ageizme“, k nemu v marci 2021 OSN opätovne pritiahla pozornosť zverejnením nových „Usmernení pre zaraďovanie otázok starnutia do hlavného prúdu“ (UNECEa, [cit. 2021-08-01]).

- *Sociálna a individuálna perspektíva zameranosti na otázky starnutia*

Mainstreaming ageing predpokladá tzv. „dvojkoľajný prístup“ (*twin-track approach*), kedy sa starnutie rieši zo sociálnej perspektívy ako populačné starnutie (*population ageing*) v kombinácii s perspektívou životného cyklu jednotlivca, zmien jeho potrieb a kapacít v procese starnutia (*life-course perspective*). Aj „Zelená kniha o starnutí (Podpora medzigeneračnej solidarity a zodpovednosti)“, ktorú prijala Rada EÚ v januári 2021, stavia na celoživotnom prístupe k starnutiu, keď sa zameriava na jeho celospoločenské aj individuálne dôsledky. Zahŕňa medzi ne všetky kľúčové fázy života človeka, v ktorých sa očakáva jeho verejná podpora – od celoživotného vzdelávania a zdravého životného štýlu až po financovanie primeraných dôchodkov a udržateľnosť zdravotnej a dlhodobej starostlivosti o starších odkázaných ľudí (Rada EÚ 2021, [cit. 2021-08-01]).

- *Zdravé starnutie ako udržateľná rozvojová stratégia*

Koncept zdravého starnutia, ktorý nadväzuje na koncept aktívneho starnutia, sa stal vlajkovou loďou OSN celosvetovej iniciatívy - „Dekády zdravého starnutia 2021-2030“ (SZOd, [cit. 2021-08-01]). Opiera sa o *individuálnu diverzitu* ľudí, ktorá sa ich starnutím prehlbuje (znamená to, že neexistuje „typický starší človek“, a preto by mali byť politiky zamerané na každého staršieho človeka, bez ohľadu na jeho funkčné kapacity). Zároveň reflektuje na faktor *nerovnosti*, keďže väčšina diverzity vo funkčných kapacitách starších ľudí k dosahovaniu blahobytu je výsledkom vplyvu ich životných podmienok a ne/rovností v prístupe k rozličným službám a podpore. Pandémia COVID-19 vplyv týchto faktorov ešte zvýraznila, keď odhalila závažnosť nedos-

tatkov krajín v politikách, systémoch a službách.

- *Globálna spolupráca na základe OSN cieľov udržateľného rozvoja*

OSN Dekáda zdravého starnutia predstavuje platformu pre globálnu spoluprácu vyvíjanú v línii OSN cieľov udržateľného rozvoja, kedy spolupracujú vlády na rozličných úrovniach, občianska spoločnosť, medzinárodné organizácie, profesionáli, vedci, médiá a privátny sektor smerom k zlepšeniu života starších ľudí, ich rodín a komunít, v ktorých žijú. Za týmto účelom by mali byť prijímané opatrenia v *štyroch oblastiach*: vekovo priateľské prostredie, boj s ageizmom, integrovaná starostlivosť, dlhodobá starostlivosť (SZOd, [cit. 2021-08-01]).

4 Národná odpoveď k medzinárodným výzvam

Jedným z pilierov národnej stratégie zameranej na riešenie výziev v oblasti starnutia, osobitne aktívneho starnutia, je v podmienkach Slovenska **Národný program aktívneho starnutia**, ktorý je po 7-ročnom implementačnom období na roky 2014-2020 (MPSVR SR, [cit. 2021-08-01]) najnovšie schvaľovaný na obdobie rokov 2021-2030. V súlade s medzinárodnými princípmi a záväzkami (naznačenými vyššie) nový dokument upravuje strategické ciele, operačné ciele a opatrenia v deviatich *oblastiach (doménach) podpory* - podpora aktívneho starnutia v rodinnej perspektíve; podpora ľudských zdrojov v celoživotnom cykle; zdravotná starostlivosť podporujúca aktívne starnutie; podpora ekonomickej aktivity v perspektíve životného cyklu; podpora spoločenskej participácie a začlenenia starších ľudí; zabezpečenie príjmu vo vyššom veku; podpora dôstojnosti, nezávislosti a kvality života starších ľudí; politiky aktívneho starnutia bližšie občanom a ich riadenie; zvyšovanie povedomia, dáta a výskum.

Z optiky cieľov udržateľného rozvoja je Národný program bezprostredne súvzťažný s dokumentom z roku 2018 **Návrh národných priorít Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj**, ktorý ustanovuje *šesť národných priorít udržateľného rozvoja* (MIRRI SRa, [cit. 2021-08-01]):

- a) smerovanie k znalostnej, environmentálnej udržateľnej a obehovej ekonomike pri

demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí;

- b) vzdelanie pre dôstojný život;
- c) dobré zdravie;
- d) udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy;
- e) znižovanie chudoby a sociálna inklúzia;
- f) právny štát, demokracia a bezpečnosť

Na základe prijatého návrhu bol v roku 2020 schválený kľúčový dokument pre túto dekádu: **Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja SR – Slovensko 2030** (MIRRI SRb, [cit. 2021-08-01]), ktorý je základným implementačným dokumentom plnenia národných priorít OSN Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj. Udržateľné ciele rozpracováva v rámci troch *integrovaných rozvojových programov* (IRP):

- a) IRP Ochrana a rozvoj zdrojov;
- b) IRP Udržateľné využívanie zdrojov;
- c) IRP Rozvoj komunít.

Z hľadiska riešenia dopadov pandémie COVID-19 je pre implementáciu politík aktívneho starnutia v národných podmienkach dôležitý aj dokument **Plán obnovy. Cestovná mapa k lepšiemu Slovensku** (MF SR, [cit. 2021-08-01]), najmä v jeho komponente 13 zameranom na reformy a financovanie politiky integrovanej zdravotno-sociálnej starostlivosti.

ZÁVER

Nebolo účelom tohto článku podrobne predstavovať a analyzovať jednotlivé dokumenty a iniciatívy zamerané na problematiku podpory aktívneho a zdravého starnutia v perspektíve udržateľného rozvoja, nakoľko všetky dokumenty a iniciatívy uvedené v prehľadovej tabuľke sú dostupné na príslušných webových sídlach. Išlo nám skôr o zvýšenie povedomia zainteresovanej verejnosti o týchto významných prameňoch sociálnych intervencií; rovnako o identifikáciu kmeňových téz, ktoré ich prepájajú a ktoré považujeme za vysoko relevantné s ohľadom na odborovú príslušnosť k sociálnej práci a jej socioterapeutickému intervenčnému poľu. Veríme, že poskytnuté informácie a tézy môžu byť inšpiráciou k bližšiemu štúdiu dokumentov a iniciatív v optike konkrétneho autorského zámeru

pre vedecko-výskumnú či praktickú (inter-venčnú) prácu.

Zoznam bibliografických odkazov

- BALOGOVÁ, Beáta, BOSÁ, Monika, KMETÓNY GAZDOVÁ, Veronika, KVAŠŇÁKOVÁ, Lenka a Denisa ŠOLTÉSOVÁ, 2015. Editoriál. In: *Journal socioterapie*. Roč. 1, č. 1, s. 3. ISSN 2453-7543.
- BALOGOVÁ, Beáta, 2015. Hybridné prístupy v socioterapii – šance a limity. In: *Journal socioterapie*. Roč. 1, č. 1, s. 17-20. ISSN 2453-7543.
- MF SR. Plán obnovy. Cestovná mapa k lepšiemu Slovensku. [online] [cit. 2021-08-01]. Dostupné z: https://www.mfsr.sk/files/archiv/1/Plan_obnovy_a_odolnosti.pdf
- MIRRI SR(a). *Návrh národných priorít agendy 2030 pre udržateľný rozvoj*. [online] [cit. 2021-07-29]. Dostupné z: <https://www.mirri.gov.sk/aktuality/investicie/slovensko-ma-sest-narodnych-priorit-do-roku-2030/index.html>
- MIRRI SR(b). *Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja SR – Slovensko 2030*. [online] [cit. 2021-07-29]. Dostupné z: <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2021/01/Slovensko-2030.pdf>
- MPSVR SR. *Národný program aktívneho starnutia na roky 2014-2020*. [online] [cit. 2021-08-01]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/rada-vlady-sr-prava-seniorov/npas-2014-2020.pdf>
- MUSIL, Libor, 2013. Sociální intervence. In: MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, s. 238-241. ISBN 978-80-262-0366-7.
- PAYNE, Malcolm, 2014. *Modern Social Work Theory*. 4th Edition. London: Palgrave Macmillan. ISBN 9781137406033.
- OSN(a) *Madrid International Plan of Action on Ageing*. [online] [cit. 2021-08-01]. Dostupné z: <https://www.un.org/development/desa/ageing/madrid-plan-of-action-and-its-implementation.html>
- OSN(b). *1987: Brundtland Report (Our Common Future)*. [online] [cit. 2021-07-29]. Dostupné z: <https://www.are.admin.ch/are/en/home/media/publications/sustainable-development/brundtland-report.html>
- Rada EÚ. *Zelená kniha o starnutí. Podpora medzigeneračnej solidarity a zodpovednosti*. [online] [cit. 2021-08-01]. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5827-2021-INIT/sk/pdf>
- REP KOVÁ, Kvetoslava, 2016. *Legitimita a pramene sociálnych intervencií v kontexte sociálnej práce*. Vysokoškolská učebnica. Prešov: PU v Prešove. [online] [cit. 2021-07-29]. Dostupné z: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Repkova2>
- SZO(a). *Active Ageing: A Policy Framework*. [online] [cit. 2021-07-30]. Dostupné z: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/67215/WHO_NMH_NPH_02.8.pdf;jsessionid=7B610AF8E6C18F8E12C98F7674AE21F4?sequence=1
- SZO(b). *Ageing: Healthy ageing and functional ability*. [online] [cit. 2021-07-30]. Dostupné z: <https://www.who.int/westernpacific/news/q-a-detail/ageing-healthy-ageing-and-functional-ability>
- SZO(c). *Global report on ageism*. [online] [cit. 2021-07-30]. Dostupné z: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240016866>
- SZO(d). *UN Decade on healthy ageing 2021-2030*. [online] [cit. 2021-08-01]. Dostupné z: <https://www.who.int/initiatives/decade-of-healthy-ageing>
- UNECE(a). *Guidelines for Mainstreaming Ageing*. [online] [cit. 2021-07-30]. Dostupné z: <https://unece.org/population/publications/guidelines-mainstreaming-ageing>
- UNECE(b). *Regional implementation strategy for the Madrid international plan of action on ageing*. [online] [cit. 2021-08-01]. Dostupné z: https://unece.org/fileadmin/DAM/pau/age/mica2002/documents/ECE_AC23_2002_2_Rev6_e.pdf
- UNESCO. *Sustainable development*. [online] [cit. 2021-07-30]. Dostupné z: <https://en.unesco.org/themes/education-sustainable-development/what-is-esd/sd>

VANHUYSSSE, Pieter. 2012. *Active aging from a life course perspective: a review of academic literature*. UNECE Grant No: ECE/GC/2012/003.

ZAIDI, Asghar. 2018. *Active Ageing Index. A legacy of the 2012 European Year of Active Ageing and Solidarity between Generations. Bilbao*: Presentation at the 2nd AAI International Seminar.

Kontaktné údaje

Prof. PhDr. Kvetoslava Repková, CSc.
Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava

Inštitút edukológie a sociálnej práce FF PU
v Prešove

email: kvetoslava.repkova@ivpr.gov.sk